

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΧ

του Οδηγού Χρηματοδότησης και Διαχείρισης του
Ε.Λ.Κ.Ε. του Πανεπιστημίου Αιγαίου

ΚΩΔΙΚΑΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ
ΈΡΕΥΝΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ**I. ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**

ΑΡΘΡΟ 1: Πεδίο εφαρμογής - Ορισμοί

ΑΡΘΡΟ 2: Η αξία της ερευνητικής δραστηριότητας, ανεξαρτησία και ευθύνη των ερευνητών

ΑΡΘΡΟ 3: Βασικές αρχές της ακεραιότητας της ερευνητικής δραστηριότητας

ΑΡΘΡΟ 4: Γενικές αρχές της ηθικής της έρευνας και της βιοηθικής

ΑΡΘΡΟ 5: Διαδικασίες ασφαλείας και ελέγχου της έρευνας

ΑΡΘΡΟ 6: Ευθύνες και υποχρεώσεις των ερευνητών - Ρύθμιση των μεταξύ τους σχέσεων

ΑΡΘΡΟ 7: Σεβασμός δικαιωμάτων τρίτων

ΑΡΘΡΟ 8: Σεβασμός διανοητικής ιδιοκτησίας

ΑΡΘΡΟ 9: Έγγραφη δήλωση

ΑΡΘΡΟ 10: Σύμβαση ερευνητικής δραστηριότητας με τις λειτουργίες του Πανεπιστημίου Αιγαίου

ΑΡΘΡΟ 11: Χρήση εγκαταστάσεων και εξοπλισμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου

ΑΡΘΡΟ 12: Απασχόληση μελών Δ.Ε.Π., Ε.ΔΙ.Π. και Ε.Τ.Ε.Π. σε ερευνητικό έργο εκτός Πανεπιστημίου Αιγαίου

ΑΡΘΡΟ 13: Προβολή της έρευνας

ΑΡΘΡΟ 14: Υποχρεώσεις συνεργατών

ΑΡΘΡΟ 15: Υποχρεώσεις επιστημονικά υπευθύνων

II. ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

ΑΡΘΡΟ 16: Κίνδυνοι και οφέλη ως αποτέλεσμα της έρευνας

ΑΡΘΡΟ 17: Ειδικά ζητήματα που αφορούν τη λήψη συγκατάθεσης **ΑΡΘΡΟ**

18: Ειδικά ζητήματα προστασίας προσωπικών δεδομένων **ΑΡΘΡΟ 19:** Έρευνα με αντικείμενο τον άνθρωπο

ΑΡΘΡΟ 20: Χρήση ζώων για επιστημονική έρευνα

ΑΡΘΡΟ 21: Γενετική τροποποίηση, CRISPR/Cas

ΑΡΘΡΟ 22: Περιβαλλοντική υγεία & ασφάλεια, προστασία περιβάλλοντος και βιοποικιλότητας

ΑΡΘΡΟ 23: Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς

ΑΡΘΡΟ 24: Έρευνα σε τρίτες χώρες (ιδιαίτερα σε χώρες εκτός Ε.Ε.)

ΑΡΘΡΟ 25: Έρευνα διπλής χρήσης (πολιτική, στρατιωτική)

ΑΡΘΡΟ 26: Πιθανότητα κακόβουλης χρήσης ερευνητικών αποτελεσμάτων εκ μέρους τρίτων

ΑΡΘΡΟ 27: Ευθύνη και υποχρεώσεις του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ι. ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ**ΑΡΘΡΟ 1: Πεδίο εφαρμογής - Ορισμοί**

1. Ο παρών Κώδικας εφαρμόζεται σε όλες τις ερευνητικές και αναπτυξιακές δραστηριότητες που διεξάγονται υπό την ευθύνη ή με τη συμμετοχή του επιστημονικού προσωπικού του Πανεπιστημίου Αιγαίου στους χώρους του ή εκτός αυτών, με ή χωρίς χρηματοδότηση. Οι κανόνες του παρόντος Κώδικα εφαρμόζονται και στις δραστηριότητες παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών, προγραμμάτων κατάρτισης ή άλλων επιστημονικών εφαρμογών που διεξάγονται στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
2. Ως Ερευνητές/τριες θεωρούνται τα μέλη Δ.Ε.Π., τα μέλη Ε.ΔΙ.Π.- Ε.Τ.Ε.Π., τα μέλη του προσωπικού με κατάλληλα προσόντα και δεξιότητες, οι ομότιμοι και οι αφυπηρετησάντες Καθηγητές, οι διδάκτορες και οι υποψήφιοι διδάκτορες, οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου ή οι φοιτητές Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών, οι κάτοχοι πανεπιστημιακού πτυχίου ή άλλου ισότιμου τίτλου ιδρύματος της ημεδαπής ή της αλλοδαπής, καθώς και οποιοσδήποτε άλλος απασχολείται επίσημα στην διενεργούμενη έρευνα.

Για την πιστή εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας και του Κώδικα Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τον σεβασμό στην αξία των ανθρώπινων όντων, την αυτονομία των προσώπων που συμμετέχουν, την ιδιωτική ζωή και τα προσωπικά τους δεδομένα, όπως και τον σεβασμό του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, έχει συσταθεί και λειτουργεί στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου η Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (Ε.Η.Δ.Ε.). Η Επιτροπή ελέγχει, την τήρηση των γενικά παρεδεδεγμένων αρχών της ακεραιότητας της έρευνας και των κριτηρίων της ορθής επιστημονικής πρακτικής.

Ειδικότερα, σύμφωνα με τον Ν. 4521/2018, αρμοδιότητα της Ε.Η.Δ.Ε. είναι να διαπιστώνειαν συγκεκριμένο ερευνητικό έργο που πρόκειται να εκπονηθεί στο Πανεπιστήμιο δεν αντιβαίνει στην κείμενη νομοθεσία και αν συνάδει με γενικά παραδεκτούς κανόνες ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας ως προς το περιεχόμενο και τον τρόπο διεξαγωγής της. Η Ε.Η.Δ.Ε. αξιολογεί την ερευνητική πρόταση και (α) την εγκρίνει ή (β) προβαίνει σε συστάσεις με τις ανάλογες εισηγήσεις για την αναθεώρησή της, εφόσον προκύπτουν ηθικά και δεοντολογικά κωλύματα. Οι συστάσεις και οι εισηγήσεις πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένες. Η Ε.Η.Δ.Ε. μπορεί, όποτε κρίνει σκόπιμο, να ζητήσει από τον επιστημονικό υπεύθυνο, περαιτέρω πληροφορίες, διευκρινίσεις και να παρακολουθεί την εξέλιξη των ερευνητικών έργων που έχει εγκρίνει. Η εξέταση των χρηματοδοτούμενων ερευνητικών έργων που κατά δήλωση του επιστημονικού υπευθύνου, περιλαμβάνουν έρευνα τόσο στον άνθρωπο, σε υλικό που προέρχεται από άνθρωπο, όπως γενετικό υλικό, κύτταρα, ιστοί και προσωπικά δεδομένα, όσο και σε ζώα ή στο περιβάλλον, φυσικό και πολιτιστικό, υποβάλλονται υποχρεωτικά για έγκριση στην Ε.Η.Δ.Ε.. Το έργο δεν μπορεί να αρχίσει να υλοποιείται στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, εάν δεν λάβει προηγουμένως τη σχετική έγκριση της Επιτροπής. Εκτός από τα ως άνω ερευνητικά έργα, η Ε.Η.Δ.Ε. μπορεί να εξετάσει ερευνητικό έργο, μετά από αίτηση ενδιαφερόμενου ή καταγγελία, και να γνωματεύσει για

θέματα ηθικής και δεοντολογίας που αφορούν άρθρο προς δημοσίευση σε επιστημονικό περιοδικό ή υπό εκπόνηση διπλωματική εργασία ή διδακτορική διατριβή.

3. Η Ε.Η.Δ.Ε. εισηγείται στην Επιτροπή Ερευνών και Διαχείρισης του Ε.Λ.Κ.Ε του Πανεπιστήμιο Αιγαίου την αναστολή ενός ερευνητικού έργου, εφόσον υπάρχει παράβαση της νομοθεσίας και του Κώδικα Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας του Πανεπιστημίου Αιγαίου.
4. Η Ε.Η.Δ.Ε. μπορεί να παρέχει επιστημονική γνώμη-εισήγηση στην Επιτροπή Ερευνών και Διαχείρισης του Ε.Λ.Κ.Ε του Πανεπιστήμιο Αιγαίου, σε περίπτωση που της ζητηθεί.
5. Εάν η νομοθεσία προβλέπει έγκριση ή αδειοδότηση ενός ερευνητικού έργου από άλλη αρμόδια δημόσια υπηρεσία, διοικητικό όργανο ή ανεξάρτητη διοικητική Αρχή, η σχετική απόφαση της Ε.Η.Δ.Ε. δεν υποκαθιστά την εν λόγω έγκριση ή αδειοδότηση.
6. Η Ε.Η.Δ.Ε. επιδιώκει την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του επιστημονικού προσωπικού, του διοικητικού προσωπικού και των φοιτητών του Πανεπιστημίου Αιγαίου σε θέματα ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας μέσω της πραγματοποίησης ομιλιών, ημερίδων, και οποιουδήποτε άλλου πρόσφορου μέσου, καθώς και δημοσίευσης ενημερωτικού υλικού στην αντίστοιχη ιστοσελίδα της Ε.Η.Δ.Ε..
7. Οι αποφάσεις της Ε.Η.Δ.Ε. είναι δεσμευτικές για το Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

ΑΡΘΡΟ 2: Η αξία της ερευνητικής δραστηριότητας, ανεξαρτησία και ευθύνη των ερευνητών

1. Η έρευνα που διεξάγεται στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου αποσκοπεί στην προαγωγή της επιστημονικής γνώσης η οποία, μέσω της αξιοποίησής της, συμβάλλει στην ευημερία του κοινωνικού συνόλου. Για το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, η επιστημονική έρευνα αποτελεί συγχρόνως κοινωνικό αγαθό και αντικείμενο θεμελιώδους δικαιώματος εκείνου που τη διενεργεί. Ως κοινωνικό αγαθό, προάγει την ανθρώπινη γνώση και την καινοτομία και συμβάλλει έτσι στη βελτίωση της ποιότητας της ατομικής και συλλογικής ζωής. Αυτή η διάστασή της συνδέεται αναπόσπαστα με την ελευθερία των ερευνητών, χωρίς την οποία αυτή δεν είναι δυνατόν να διεξαχθεί. Η ερευνητική δραστηριότητα είναι αναπόσπαστο στοιχείο ελευθερίας του ερευνητή, και αποτυπώνεται θεσμικά με την κατοχύρωσή της ως αντικείμενο ατομικού δικαιώματος (Ελληνικό Σύνταγμα, Διακηρύξεις της UNESCO). Οι δυο αυτές διαστάσεις της αξίας της έρευνας συνδέονται άρρηκτα και οργανικά.

Στο πεδίο της έρευνας ισχύει αντίστοιχη θεσμική αρχή με εκείνην της ακαδημαϊκής ελευθερίας, η οποία διέπει την Ανώτατη Εκπαίδευση. Οι ερευνητές απολαμβάνουν τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ακαδημαϊκή ελευθερία στο πλαίσιο του Πανεπιστημίου Αιγαίου. Η ελευθερία της έρευνας διασφαλίζεται από την ανεξαρτησία του Πανεπιστημίου από πολιτικές και οικονομικές εξαρτήσεις.

2. Εγγυήσεις της ανεξαρτησίας της έρευνας αποτελούν αφενός, ο έλεγχος της ηθικής και δεοντολογίας από την ίδια την ερευνητική κοινότητα, στο πλαίσιο διαδικασιών αυτορρύθμισης, όπως προκύπτουν στο πλαίσιο του οικείου επιστημονικού κλάδου, καθώς οι ερευνητές/τριες πρωτίστως έχουν συμφέρον στη διασφάλιση της ακεραιότητας και αξιοπιστίας των δραστηριοτήτων τους, και αφετέρου, η ευθύνη της πολιτείας να

εξασφαλίζει ένα πλαίσιο ανεμπόδιστης ανάπτυξης των ερευνητικών πρωτοβουλιών, το οποίο να εγγυάται την ανεξαρτησία της έρευνας από περιπτωσιακούς περιορισμούς, μεταξύ των οποίων είναι η ανεξαρτησία από συγκυριακές οικονομικές προτεραιότητες, που ενδέχεται να λειτουργήσουν εις βάρος και όχι προς όφελος της βασικής έρευνας και της επιστημονικής καινοτομίας.

3. Οι ερευνητές/τριες πρέπει να δημοσιοποιούν τις πηγές χρηματοδότησης της ερευνητικής τους δραστηριότητας. Κατά τη σύναψη μιας συμφωνίας χρηματοδότησης οφείλουν να ελέγχουν και να απορρίπτουν όσους όρους διακυβεύουν την ελευθερία τους κατά τον σχεδιασμό, τη διεξαγωγή ή τη δημοσίευση της έρευνάς τους.

ΑΡΘΡΟ 3: Βασικές αρχές της ακεραιότητας της ερευνητικής δραστηριότητας

1. Η έρευνα, βασική και εφαρμοσμένη, ατομική και συλλογική, προάγει την επιστημονική γνώση, υποστηρίζει την εκπαιδευτική διαδικασία και συνδέεται με την αξιοποίηση των επιστημονικών αποτελεσμάτων προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.
2. Η έρευνα πρέπει να διεξάγεται με προσήλωση στην επιστημονική αλήθεια, σεβασμό στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου, στην προσωπική αυτονομία, στη βιολογική και πνευματική ακεραιότητα των προσώπων, την πνευματική ιδιοκτησία και στα προσωπικά δεδομένα, καθώς και να μεριμνά για τη ζωή, τη φύση και το περιβάλλον.
3. Οι ορθές ερευνητικές δραστηριότητες βασίζονται στις θεμελιώδεις αρχές της ακεραιότητας της έρευνας, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται οι κάτωθι:
 - α. Αξιοπιστία: Κάθε επιστημονική έρευνα πρέπει να διεξάγεται με τρόπο ο οποίος να εγγυάται την αξιοπιστία της, η οποία αντανακλάται στον σχεδιασμό, τη μεθοδολογία, την ανάλυση και τη χρήση των πόρων και την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων της, διασφαλίζοντας έτσι την ποιότητά της.
 - β. Αμεροληψία / Εντιμότητα: Όλα τα μέλη της ερευνητικής κοινότητας του Πανεπιστημίου Αιγαίου δεσμεύονται γύρω από την αρχή της έντιμης μεταχείρισης όλων των προσώπων με τα οποία συνεργάζονται, όπως και την τήρηση των αρχών της δικαιοσύνης, της αξιοκρατίας και της αμεροληψίας. Οφείλουν να απέχουν από οποιεσδήποτε δραστηριότητες ή ενέργειες, οι οποίες θα μπορούσαν να συνιστούν ή να υποδηλώνουν, εύνοια ή προκατάληψη ή αρνητική προδιάθεση προς συνεργαζόμενα πρόσωπα. Η ανάπτυξη, η διεξαγωγή, ο έλεγχος, η υποβολή εκθέσεων και η παροχή πληροφοριών σχετικά με μια έρευνα πρέπει να προάγονται με διαφανή, δίκαιο, πλήρη και αμερόληπτο τρόπο.
 - γ. Ίση μεταχείριση: Όλα τα μέλη της ερευνητικής κοινότητας του Πανεπιστημίου Αιγαίου απολαμβάνουν του δικαιώματος στην ίση μεταχείριση, αλλά και υποχρεούνται να σέβονται το αντίστοιχο δικαίωμα των άλλων ερευνητών και των συνεργατών τους, χωρίς καμία μορφή άμεσης ή έμμεσης διάκρισης, η οποία να βασίζεται σε φυλετικά, εθνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά, στη γλώσσα, στο φύλο και στο γενετήσιο προσανατολισμό, στις θρησκευτικές, πολιτικές και φιλοσοφικές πεποιθήσεις, στην

ιδιωτική ζωή, στην υγεία και σωματική ικανότητα, καθώς και στην οικονομική ή/και κοινωνική κατάσταση των ατόμων.

δ. Σεβασμός: Κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε ερευνητικής δραστηριότητας όλα τα εμπλεκόμενα μέλη συμπεριφέρονται με τον προσήκοντα σεβασμό ως προς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των προσώπων με τα οποία συνεργάζονται, απορρίπτοντας οποιασδήποτε μορφής εξαπάτηση, εξαναγκασμό, ή παρενόχληση. Η συμπεριφορά των ερευνητών διέπεται από σεβασμό προς τη βιολογική και πνευματική ακεραιότητα του ανθρώπου και μέριμνα για τη φύση και το περιβάλλον. Επιπροσθέτως, όλες οι ερευνητικές δραστηριότητες διέπονται από τον δέοντα σεβασμό στα δικαιώματα της πνευματικής ιδιοκτησίας των μελών του Ιδρύματος και των συνεργαζόμενων φορέων σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

ε. Λογοδοσία και Διαφάνεια: Κάθε ερευνητής/τρια, ή ομάδα στην οποία συμμετέχει, έχουν υποχρέωση να επιτρέπουν την πρόσβαση στα πλήρη αποτελέσματα που προέκυψαν από συγκεκριμένο ερευνητικό πρόγραμμα. Η μεθοδολογία της έρευνας πρέπει να είναι ή να καθίσταται εμφανής. Τα πρωτόκολλα της έρευνας, στις γνωστικές περιοχές, όπου υπάρχουν, πρέπει να τηρούνται με οποιονδήποτε πρόσφορο και αποδείξιμο τρόπο, ώστε τα αποτελέσματα της έρευνας να είναι επαληθεύσιμα. Οι δεσμεύσεις υπέρ της λογοδοσίας και της διαφάνειας αφορούν την έρευνα από τη σύλληψη της ιδέας έως τη δημοσίευση, τη διαχείριση και την οργάνωση, την κατάρτιση, την εποπτεία και την καθοδήγηση, καθώς και τις ευρύτερες επιπτώσεις της.

ΑΡΘΡΟ 4: Γενικές αρχές της ηθικής της έρευνας και της βιοηθικής

Κάθε ερευνητής/τρια οφείλει σε κάθε στάδιο των ερευνητικών δραστηριοτήτων του να σέβεται και να τηρεί σχολαστικά, συνδυαστικά και στο μέτρο που ανακύπτουν τις ακόλουθες θεμελιώδεις αρχές της ηθικής της έρευνας και της βιοηθικής, όπως αυτές κατοχυρώνονται σε διεθνείς διακηρύξεις, συμβάσεις και άλλα επίσημα κείμενα, μεταξύ των οποίων το Σύνταγμα της Ελλάδας, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού, η Σύμβαση του ΟΗΕ για τη Βιοποικιλότητα (Σύμβαση του Riode Janeiro) το πρωτόκολλο της Ναγκόγια (πρωτόκολλο για την πρόσβαση στους γενετικούς πόρους), το Πρωτόκολλο για τη Βιοασφάλεια (Πρωτόκολλο της Καρθαγένης), η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη Βιοϊατρική (Σύμβαση του Oviedo) με τα Πρωτόκολλά της για την Βιοϊατρική Έρευνα και την Κλωνοποίηση στον Άνθρωπο, ο Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων), οι διακηρύξεις της UNESCO για τη Βιοηθική, για το Ανθρώπινο Γονιδίωμα και για τα Γενετικά Δεδομένα, η Διακήρυξη του Ελσίνκι για τους βιοϊατρικούς πειραματισμούς, η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης και η Οδηγία 86/609 ΕΟΚ του Συμβουλίου της 24ης Νοεμβρίου 1986 για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς, οι νόμοι 3418/2005 περί ιατρικής δεοντολογίας, 3089/2002 και

3305/2005 για την ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, οι Αρχές Δεοντολογίας για τη Βιοϊατρική Έρευνα του Συμβουλίου Διεθνών Οργανώσεων Επιστημών Υγείας (CIOMS), καθώς και κάθε διακήρυξη και επίσημο κείμενο που άπτεται των θεμάτων ηθικής και δεοντολογίας ερευνών:

1. Την αναζήτηση της αλήθειας σύμφωνα με την προσήκουσα και ευρέως αναγνωρισμένη επιστημονική μεθοδολογία και δεοντολογία.
2. Την ωφέλεια των υποκειμένων, των ζώων, των στοιχείων του περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας, καθώς και οποιουδήποτε άλλου ηθικά ενδιαφέροντος αντικειμένου που επηρεάζεται από την έρευνα ή πρόκειται να επηρεαστεί στο μέλλον, ή, εάν αυτό δεν είναι εφικτό, την αποφυγή πρόκλησης σοβαρών, μη αντιστρέψιμων και μη αντισταθμίσιμων βλαβών σε αυτά.
3. Τον σεβασμό της αυτονομίας, της αξιοπρέπειας, της ισοτιμίας, της ευζωίας, της διαφορετικότητας, της ιδιωτικότητας και των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων όλων των υποκειμένων που επηρεάζονται από την έρευνα ή πρόκειται να επηρεαστούν στο μέλλον από αυτήν. Επιπροσθέτως, όταν τα υποκείμενα είναι ανήλικοι ή ανήκουν σε άλλες ευαίσθητες ομάδες, οι ερευνητές/τριες οφείλουν να αναγνωρίζουν και να σέβονται τις ιδιαιτερότητες που τα χαρακτηρίζουν. Η προσπάθεια επίτευξης επωφελών συλλογικών στόχων δεν αίρει την υποχρέωση σεβασμού των ανωτέρω αρχών.
4. Τον σεβασμό της κείμενης νομοθεσίας καθώς και όλων των διαδικασιών (χορήγηση αδειών κ.λπ.) για τη διεξαγωγή της έρευνας που προβλέπονται από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, την πολιτεία, την Ε.Ε. και οποιονδήποτε άλλον αρμόδιο φορέα. Ιδιαίτερα πρέπει να τηρούνται τα διαλαμβανόμενα στην Ευρωπαϊκή Χάρτα των Ερευνητών και στον Κώδικα Δεοντολογίας Αξιολόγησης και Πρόσληψης Ερευνητών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Charter for Researchers and Code of Conduct for Recruitment of Researchers).

ΑΡΘΡΟ 5: Διαδικασίες ασφαλείας και ελέγχου της έρευνας

1. Οι ερευνητές/τριες του Πανεπιστημίου Αιγαίου που διευθύνουν ερευνητικά προγράμματα οφείλουν να εφαρμόζουν όλους τους αναγνωρισμένους στο οικείο επιστημονικό πεδίο κανόνες ασφαλείας και υγείας, καθώς και όσους ορίζονται ειδικά στις προβλέψεις που ακολουθούν, με σκοπό την καλύτερη δυνατή προστασία της υγείας όλων των εμπλεκόμενων, από ατυχήματα, ασθένειες και άλλες αρνητικές συνέπειες. Σε περίπτωση που η τήρηση των κανόνων ασφαλείας εξαρτάται από θέματα υποδομών (λ.χ. χώροι εργασίας, ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις, κ.ά.) ή εξοπλισμού εργασίας (λ.χ. όργανα, συσκευές, μηχανήματα κ.ά.) ενημερώνουν εγγράφως τους αρμοδίους φορείς, ώστε να ληφθούν άμεσα τα απαραίτητα μέτρα. Ειδική μέριμνα πρέπει να λαμβάνεται για την ενημέρωση κάθε εμπλεκόμενου αναφορικά με τη χρήση χημικών ουσιών, καθώς και για τη διαχείριση βιολογικών υλικών, συντηρημένων με φορμόλη ή άλλο συντηρητικό, τα οποία πρέπει να αποτεφρώνονται σε ειδικούς κλιβάνους. Ειδικότερα, για τη χρήση ή μετακίνηση ραδιενεργών πηγών και υλικών απαιτείται η τήρηση των εκάστοτε ισχυουσών διατάξεων (Ν.Δ. 854/1971, Ν. 1733/1987, Ν. 2480/1997, και Π.Δ. 22/1997). Επίσης, για τη χρήση

ιοντιζουσών ή μη ιοντιζουσών ακτινοβολιών πρέπει να λαμβάνονται τα ειδικά μέτρα προστασίας για τους ερευνητές και για τον γενικό πληθυσμό, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις (Ν.Δ. 854/1971, Ν.Δ.181/1974, Ν. 1181/1981, Ν. 1568/1985, Ν. 1733/1987, Υ.Α. 9087(ΦΟΡ)1004, 13.9.1996 και Υ.Α. 1014(ΦΟΡ)94, 6.3.2001).

2. Οι χώροι έρευνας των θερμοθετημένων εργαστηρίων πρέπει να πληρούν τις ενδεδειγμένες προδιαγραφές ασφαλείας και να διαθέτουν τις απαραίτητες κατά περίπτωση πιστοποιήσεις. Το ερευνητικό προσωπικό πρέπει να φέρει την κατάλληλη επιστημονική ειδικότητα με την προσήκουσα επιστημονική εξειδίκευση και να έχει ολοκληρώσει τυχόν απαραίτητη κατά περίπτωση κατάρτιση, ή/και να διαθέτει αντίστοιχη πιστοποίηση.
3. Οι ερευνητές/τριες οφείλουν να τηρούν πλήρες αρχείο με τα αποτελέσματα ενός προγράμματος, ώστε να καθίσταται δυνατός ο έλεγχος, με ταυτόχρονη διασφάλιση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Στην περίπτωση των κλινικών μελετών, οι ερευνητές/τριες υποχρεούνται να ακολουθούν τις κατευθυντήριες οδηγίες του Ελληνικού Οργανισμού Φαρμάκων (Ε.Ο.Φ.) σχετικά με την κατάλληλη επίβλεψη, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των δεδομένων και περιστατικών που αφορούν την ασφάλεια των συμμετεχόντων (π.χ. αναφορά σοβαρών ανεπιθύμητων ενεργειών).
4. Οι βασικές αρχές ασφάλειας συστημάτων που οφείλουν να ενσωματώνουν όλα τα ασφαλή συστήματα είναι η εμπιστευτικότητα, η ακεραιότητα και η διαθεσιμότητα:
 - α. Η εμπιστευτικότητα: Τα δεδομένα πρέπει να μπορεί να παραμένουν εμπιστευτικά και να μην διαρρέουν. Είναι απαραίτητο να ελέγχεται η πρόσβαση στα δεδομένα, ώστε αυτή να γίνεται μόνον από εξουσιοδοτημένα άτομα, καθώς επίσης και να λειτουργούν μηχανισμοί, οι οποίοι θα ελέγχουν τη δημιουργία αντιγράφων και θα καταγράφουν όλες τις προσπελάσεις στα δεδομένα.
 - β. Η ακεραιότητα: Το σύστημα πρέπει να εγγυάται την ακεραιότητα των δεδομένων, δηλαδή θα πρέπει να βεβαιώνεται ότι τα δεδομένα δεν έχουν αλλάξει με παρέμβαση χωρίς εξουσιοδότηση. Εάν έχει γίνει κάποια αλλαγή, θα πρέπει αυτή να μπορεί να ανιχνευθεί (π.χ. μέσω της δημιουργίας logs, τα οποία καταγράφουν όλες τις προσπελάσεις στα δεδομένα, μέσω κρυπτογράφησης, η οποία μπορεί να εγγυηθεί το απόρρητο και την ακεραιότητά τους, κ.λπ.).
 - γ. Η διαθεσιμότητα: Το σύστημα πρέπει να είναι διαθέσιμο στους χρήστες όταν το χρειάζονται. Εάν ένα σύστημα παύει να είναι διαθέσιμο (π.χ. λόγω βλάβης ή κακόβουλης ενέργειας), θα πρέπει να μπορεί να επανέλθει σε κανονική λειτουργία σε εύλογο χρονικό διάστημα, ή και να υποκατασταθεί όσο χρειάζεται (λχ. μέσω ενός εναλλακτικού συστήματος διαθέσιμου να αναλάβει λειτουργία, κατά την αρχή της αποκατάστασης της διαθεσιμότητας).

ΑΡΘΡΟ 6: Ευθύνες και υποχρεώσεις των ερευνητών - Ρύθμιση των μεταξύ τους σχέσεων

1. Όλοι οι ερευνητές/τριες του Πανεπιστημίου Αιγαίου θεωρούνται σε σχέση με τις

ερευνητικές δραστηριότητές τους προσωπικά υπεύθυνοι για πράξεις ή παραλείψεις που σχετίζονται με τον παρόντα Κώδικα, την κείμενη νομοθεσία και τις διεθνείς διακηρύξεις και συμβάσεις.

Ειδικότερα, οι ερευνητές/τριες υποχρεούνται:

- α. Να λαμβάνουν έγγραφη συγκατάθεση από όλους τους συμμετέχοντες στην έρευνα ή τους νόμιμους εκπροσώπους τους, αφού τους ενημερώσουν πλήρως για το περιεχόμενο και τους σκοπούς της έρευνας, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 17 του παρόντος. Η υποχρέωση ενημέρωσης συμπεριλαμβάνει κατά περίπτωση και υποκείμενα τα οποία δεν εμπλέκονται άμεσα στην έρευνα, αλλά επηρεάζονται από τη διεξαγωγή της.
- β. Να διασφαλίζουν την προστασία των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων στην έρευνα, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
- γ. Να τηρούν πλήρη αρχεία για την εξέλιξη και τα αποτελέσματα των ερευνητικών δραστηριοτήτων τους, ώστε να υπάρχει δυνατότητα ελέγχου από την Ε.Η.Δ.Ε. ή οποιονδήποτε άλλο αρμόδιο φορέα.
- δ. Να μεριμνούν για την επιλογή των συμμετεχόντων στην έρευνα με τρόπο σύμφωνο με τις αρχές της ισοτιμίας και της αμεροληψίας.
- ε. Να μην επηρεάζονται κατά τη διεξαγωγή της έρευνάς τους από κοινωνικούς, πολιτικούς ή οικονομικούς παράγοντες που δεν σχετίζονται με αυτήν.
- στ. Να μην αποκρύπτουν ή αλλοιώνουν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους.
- ζ. Να συμμετέχουν και να συνεργάζονται σε κάθε διαδικασία ελέγχου και διασφάλισης ποιότητας που διενεργείται από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου ή από άλλους αρμόδιους φορείς.
- η. Να τηρούν τους γενικούς και ειδικούς κανόνες ασφαλείας σε όλους τους χώρους του Πανεπιστημίου Αιγαίου
- θ. Να τηρούν τις αρχές της χρηστής, διαφανούς και αποτελεσματικής χρηματοοικονομικής διαχείρισης.
- ι. Να μη δέχονται, κατά τη σύναψη συμφωνιών χρηματοδότησης, όρους που διακυβεύουν την ελευθερία και την ακεραιότητά τους, καθώς και το κύρος και τα συμφέροντα του Πανεπιστημίου Αιγαίου αναφορικά με τον σχεδιασμό, τη διεξαγωγή και τη δημοσίευση της έρευνάς τους.
- ια. Να σέβονται τις επιμέρους δεοντολογικές αρχές που σχετίζονται με ποικίλες όψεις της επιστημονικής έρευνας, όπως εξειδικεύονται και εκτίθενται παρακάτω.
- ιβ. Να ενημερώνονται διαρκώς για τις εξελίξεις που αφορούν τις επιμέρους ηθικές αρχές και τους δεοντολογικούς κανόνες που διέπουν το επιστημονικό πεδίο, στο οποίο εξειδικεύονται.

- ιγ. Οι επιστημονικά υπεύθυνοι οφείλουν να είναι απολύτως συνεπείς ως προς τις ανειλημμένες υποχρεώσεις τους προς την Επιτροπή Ερευνών και Διαχείρισης του ΕΛΚΕ του Πανεπιστημίου Αιγαίου και άλλους εμπλεκόμενους φορείς, καθώς και να ελέγχουν εάν τα μέλη της ερευνητικής τους ομάδας συμμορφώνονται με τον παρόντα Κώδικα.
2. Αναφορικά με τις σχέσεις μεταξύ ερευνητών/τριών ισχύουν τα παρακάτω:
- α. Οι ερευνητές/τριες υποχρεούνται να σέβονται ο ένας τον άλλο και η συμβολή του καθενός στο τελικό αποτέλεσμα πρέπει να αναγνωρίζεται.
- β. Οι νεότεροι οφείλουν να σέβονται και να αναγνωρίζουν την εμπειρία των παλαιότερων.
- γ. Οι έμπειροι ερευνητές οφείλουν, να αξιολογούν ακριβοδίκαια τις ικανότητες των νεοτέρων, να τους μούν στη μεθοδολογία της έρευνας και να σέβονται την προσωπικότητά τους, αποβλέποντας στην εύρυθμη λειτουργία και πρόοδο της ερευνητικής ομάδας.
- δ. Οι επιστημονικά υπεύθυνοι ερευνητικών έργων μπορεί να αντικαταστήσουν ερευνητές που συμμετέχουν στο έργο σε περίπτωση που παραβιάζουν τον παρόντα Κώδικα ή εκτελούν πλημμελώς το έργο τους.

ΑΡΘΡΟ 7: Σεβασμός δικαιωμάτων τρίτων

Οι ερευνητές/τριες του Πανεπιστημίου Αιγαίου, κατά τη διεξαγωγή των ερευνών τους, οφείλουν να επιδεικνύουν τον προσήκοντα σεβασμό στην αξιοπρέπεια και στα ατομικά δικαιώματα τρίτων προσώπων, τα οποία εμπλέκονται στην ερευνητική δραστηριότητα. Ιδίως, οφείλουν σεβασμό στην ιδιωτική και την οικογενειακή ζωή τους, ενώ υποχρεούνται να τηρούν απόλυτη εχεμύθεια σχετικά με το υλικό και τα συμπεράσματα της έρευνας που τα αφορούν. Υποχρεούνται να αποφεύγουν κάθε δυσμενή διάκριση πολιτών με κριτήριο την καταγωγή, την γλώσσα, το φύλο, τη φυλή, την θρησκεία, την ιδιωτική ζωή, τη σωματική ικανότητα, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση και τις πολιτικές πεποιθήσεις.

ΑΡΘΡΟ 8: Σεβασμός διανοητικής ιδιοκτησίας

1. Οι ερευνητές/τριες, κατά τη διεξαγωγή των ερευνητικών δραστηριοτήτων τους, οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους και να μη θίγουν καθ' οιονδήποτε τρόπο δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας τρίτων, σύμφωνα με τις επιταγές της κείμενης νομοθεσίας για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, της βιομηχανικής ιδιοκτησίας και των συγγενικών δικαιωμάτων.
2. Οποιοδήποτε πρόσωπο λαμβάνει επίσημα ή ανεπίσημα γνώση της προόδου ή του προϊόντος των ερευνών πριν από την ολοκλήρωση και δημοσιοποίηση των τελικών αποτελεσμάτων, οφείλει να τηρεί εχεμύθεια και να αποφεύγει οποιαδήποτε ιδιωφελή σχετική ενέργεια εκμετάλλευσης της γνώσης ή του προϊόντος της έρευνας.
3. Οι ερευνητές/τριες του Πανεπιστημίου Αιγαίου αποκτούν πνευματική ιδιοκτησία επί

του αντικειμένου της έρευνας που διεξάγουν και των προϊόντων της, ανάλογα με τον βαθμό συμβολής τους, με την επιφύλαξη του κανονιστικού πλαισίου διαχείρισης έργων που τίθεται από τους φορείς χρηματοδότησης, καθώς και των συμβατικών όρων που διέπουν τις συμφωνίες με αυτούς. Σε κάθε περίπτωση, αν πρόκειται για εφεύρεση, ο ερευνητής/τρια έχει το ηθικό δικαίωμα να αναγνωρίζεται και να δηλώνεται ως εφευρέτης.

4. Η λογοκλοπή, η χρήση τεκμηρίων, στοιχείων και δεδομένων χωρίς την απαιτούμενη άδεια, η ιδιοποίηση ξένων επιτευγμάτων και η παραποίηση αποτελεσμάτων απαγορεύονται και υπόκεινται σε κυρώσεις, όπως ορίζεται από και την κείμενη νομοθεσία.

ΑΡΘΡΟ 9: Έγγραφη δήλωση

Οι ερευνητές/τριες, κατά την υποβολή αιτημάτων έγκρισης της έρευνάς τους από την Ε.Η.Δ.Ε., δηλώνουν εγγράφως ότι έλαβαν γνώση του παρόντος Κώδικα και ότι αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συμμορφώνονται με τις διατάξεις του, καθώς και με τις αποφάσεις της εν λόγω επιτροπής που σχετίζονται με την έρευνά τους.

ΑΡΘΡΟ 10: Σύνδεση ερευνητικής δραστηριότητας με τις λειτουργίες του Πανεπιστημίου Αιγαίου

1. Στη διεξαγωγή της έρευνας μπορούν να λάβουν μέρος εκτός από μέλη Δ.Ε.Π. του Πανεπιστημίου Αιγαίου και άλλες κατηγορίες προσωπικού όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 1, παρ. 2 του παρόντος κανονισμού, προσωπικό που έχει αποσπασθεί σε υπηρεσίες του Πανεπιστημίου, καθώς και εξωτερικοί συνεργάτες.
2. Η διεξαγωγή της έρευνας στους χώρους του Πανεπιστημίου δεν πρέπει να παρακωλύει τις υπόλοιπες εκπαιδευτικές διαδικασίες και λειτουργίες.
3. Η διενέργεια της ερευνητικής δραστηριότητας προϋποθέτει έγγραφη ενημέρωση του Διευθυντή του Τομέα και του Διευθυντή του οικείου εργαστηρίου (εφόσον υπάρχει) ή του Ερευνητικού Ινστιτούτου, από τον επιστημονικό υπεύθυνο της έρευνας. Σε κάθε περίπτωση, ακολουθούνται οι διαδικασίες του εσωτερικού κανονισμού του οικείου εργαστηρίου, εφόσον υπάρχει.

ΑΡΘΡΟ 11: Χρήση εγκαταστάσεων και εξοπλισμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου

1. Για τη διεξαγωγή εξωτερικά χρηματοδοτούμενης έρευνας μπορεί να είναι απαραίτητη η χρήση εγκαταστάσεων και εξοπλισμού του Πανεπιστημίου. Σε τέτοια περίπτωση, απαιτείται (α) βεβαίωση του επιστημονικού υπευθύνου ότι έχει λάβει γνώση του παρόντος Κώδικα, τον οποίο και δεσμεύεται να τηρήσει, και (β) σχετική έγκριση και βεβαίωση του οικείου οργάνου διοίκησης του Πανεπιστημίου Αιγαίου όπου ο επιστημονικός υπεύθυνος της έρευνας υπηρετεί (Εργαστήριο, Τομέας, Τμήμα, Κέντρο κ.τλ.), ότι η χρήση εγκαταστάσεων και εξοπλισμού της θεσμοθετημένης δομής δεν παρακωλύει τις

εκπαιδευτικές διαδικασίες και τις υπόλοιπες ερευνητικές δραστηριότητες των μελών της.

2. Η χρήση εγκαταστάσεων ή εξοπλισμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου για έρευνα ή παροχή υπηρεσιών συνεπάγεται την οικονομική διαχείριση της έρευνας και των οικονομικών αποτελεσμάτων της (εφ' όσον χρηματοδοτείται εκτός τακτικού προϋπολογισμού του Πανεπιστημίου Αιγαίου) από τον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Ε.Λ.Κ.Ε.- Πανεπιστημίου Αιγαίου). Σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα από την ύπαρξη οικονομικών αποτελεσμάτων, πρέπει να τηρούνται οι κανόνες ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας.
3. Σε καμία περίπτωση, απαγορεύεται η ως άνω χρήση να εξυπηρετεί σκοπούς που δεν σχετίζονται με την έρευνα.

ΑΡΘΡΟ 12: Απασχόληση μελών Δ.Ε.Π., Ε.ΔΙ.Π. και Ε.Τ.Ε.Π. σε ερευνητικό έργο εκτός Πανεπιστημίου Αιγαίου

Τα μέλη Δ.Ε.Π., Ε.ΔΙ.Π. και Ε.Τ.Ε.Π. που απασχολούνται σε ερευνητική δραστηριότητα εκτός Πανεπιστημίου Αιγαίου θα πρέπει να τηρούν τις αρχές του παρόντος Κώδικα και της κείμενης νομοθεσίας, σε συνδυασμό με τις τυχόν ανάλογες ρυθμίσεις του φορέα χρηματοδότησης ή του φορέα φιλοξενίας (host entity) της ερευνητικής δραστηριότητας.

ΑΡΘΡΟ 13: Προβολή της έρευνας

1. Πινακίδες, ιστοσελίδες, ανακοινώσεις και γενικά μέσα προβολής των ερευνητικών προγραμμάτων διαμορφώνονται και χρησιμοποιούνται με τρόπο που να εξυπηρετεί την ενημέρωση της επιστημονικής κοινότητας και κάθε ενδιαφερομένου. Η μνεία ενδεχόμενων χορηγών σε δραστηριότητες, ιστοσελίδες ή έντυπα των ερευνητικών ομάδων πρέπει να γίνεται με προσοχή, ώστε να μη δημιουργείται σύγχυση ως προς τον φορέα της έρευνας, να μην παρέχεται η αίσθηση διαφήμισης συγκεκριμένων προϊόντων και να μη δίνεται η εντύπωση της μόνιμης σύνδεσης του χορηγού με το Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
2. Πινακίδες, ιστοσελίδες και γενικά έντυπα προβολής των προγραμμάτων οφείλουν να αναφέρουν όλους τους συντελεστές της έρευνας.
3. Σε τυχόν δημοσίευση των αποτελεσμάτων της έρευνας, παρουσιάσής της σε συνέδρια ή στην κατά οποιονδήποτε τρόπο δημοσιοποίησή της θα πρέπει να αναφέρεται η σύνδεση των ερευνητών/τριών με το Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
4. Για ειδικές κατηγορίες μελών Δ.Ε.Π., Ε.ΔΙ.Π. και Ε.Τ.Ε.Π. (δικηγόροι, μηχανικοί, κ.λπ.) ισχύουν οι επιπλέον δεσμεύσεις που αφορούν στους κλάδους τους.

ΑΡΘΡΟ 14: Υποχρεώσεις συνεργατών

1. Οι συνεργάτες στην έρευνα οφείλουν:
 - α. να ασκούν την ερευνητική τους δραστηριότητα με κύριο σκοπό τη προαγωγή της επιστημονικής γνώσης και το όφελος του κοινωνικού συνόλου.

- β. να τηρούν τις διατάξεις της νομοθεσίας που αναφέρονται στα ερευνητικά αντικείμενα, στις αρχές ηθικής, στους κανόνες ορθής πρακτικής στην έρευνα και στους κανόνες δεοντολογίας του επαγγέλματός τους και του παρόντος Κώδικα.
2. Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, οι συνεργάτες απολαμβάνουν ελευθερία της έκφρασης και γνώμης. Οφείλουν ταυτοχρόνως να σέβονται τις κατευθύνσεις που επιβάλλονται για την οργάνωση και καθοδήγηση της ερευνητικής δραστηριότητας από τον υπεύθυνο της έρευνας.
3. Η παράβαση των διατάξεων του παρόντος από τους συνεργάτες στην έρευνα, ή η μη συμμόρφωσή τους προς τις σχετικές με την παράβαση των αρχών ηθικής και κανόνων δεοντολογίας υποδείξεις των υπευθύνων, μπορεί να συνεπάγεται την αντικατάστασή τους.

ΑΡΘΡΟ 15: Υποχρεώσεις επιστημονικά υπευθύνων

1. Οι υπεύθυνοι της έρευνας οφείλουν, κατά τη διεξαγωγή της:
- α. να τηρούν τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, τις θεμελιώδεις ηθικές αρχές, τους κανόνες της επαγγελματικής δεοντολογίας, καθώς και τον παρόντα Κώδικα, και
- β. να παρακολουθούν την τήρηση των οριζόμενων στο προηγούμενο άρθρο του παρόντος κανόνων εκ μέρους των συνεργατών τους, κατά την εκτέλεση της έρευνας.
2. Οι υπεύθυνοι συλλογικής έρευνας δεν πρέπει να οικειοποιούνται ερευνητικά πορίσματα για δική τους ατομική προβολή ή να εμφανίζουν πορίσματα της έρευνας ως ατομική τους εργασία.
3. Στη συλλογική έρευνα, ο υπεύθυνος της ομάδας οφείλει να μεριμνά για την τήρηση των βασικών αρχών ηθικής και των κανόνων δεοντολογίας από όλα τα μέλη της ομάδας. Ο σεβασμός και η αναγνώριση της ατομικής συμβολής του κάθε ερευνητή και η τήρηση της αρχής της διαφάνειας και της αμοιβαίας ενημέρωσης αποτελούν υποχρέωση όλων των συμμετεχόντων στην έρευνα. Η ειλικρίνεια κατά τη δημοσίευση και την αναφορά επιστημονικών πορισμάτων, η ακεραιότητα ως προς την τήρηση υποσχέσεων και ανειλημμένων υποχρεώσεων, η εχεμύθεια ως προς τα δεδομένα που έχουν αποκαλυφθεί κατά τη διάρκεια κατ' ιδίαν συναντήσεων, ή κατά την εξέταση υποβαλλομένων προς χρηματοδότηση προτάσεων ή εργασιών προς δημοσίευση, η κοινωνική υπευθυνότητα, η προστασία των εθελοντών και ο σεβασμός της προσωπικότητάς τους, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για ευάλωτες ομάδες, αποτελούν βασικές αρχές ορθής ερευνητικής πρακτικής και πρέπει να τηρούνται από όλους τους ερευνητές.
4. Η τυχόν ανάθεση σε τρίτα πρόσωπα μέρους των ερευνητικών ή υποβοηθητικών της έρευνας εργασιών τελεί υπό την ευθύνη και την επίβλεψη του/της υπεύθυνου της έρευνας. Σε περίπτωση περισσότερων του ενός υπευθύνων, η τήρηση των υποχρεώσεων του παρόντος βαρύνει όλους εξίσου.
5. Επίκληση τίτλου διοικητικής θέσης που κατέχει ο Επιστημονικός Υπεύθυνος σε συλλογικό όργανο, για την επιδίωξη εξωτερικής χρηματοδότησης, που αφορά την ακαδημαϊκή μονάδα που ανήκει, γίνεται με την συγκατάθεση του συλλογικού οργάνου της ακαδημαϊκής

μονάδας, πριν την υποβολή της πρότασης στο φορέα χρηματοδότησης.

6. Η παράβαση των διατάξεων του παρόντος άρθρου από τους υπεύθυνους της έρευνας μπορεί να αποτελέσει λόγο για τη διακοπή του συγκεκριμένου ερευνητικού έργου. Η διακοπή αποφασίζεται από την Επιτροπή Ερευνών και Διαχείρισης του Ε.Λ.Κ.Ε., μετά από εισήγηση της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας, η οποία εκδίδεται κατόπιν σχετικής έγγραφης και ενυπόγραφης καταγγελίας. Πριν από οποιαδήποτε εισήγηση της Ε.Η.Δ.Ε., καλούνται ενώπιον της τόσο ο καταγγέλλων όσο και ο/η υπεύθυνος της έρευνας, για να αναπτύξουν προφορικά ή και εγγράφως τις απόψεις τους σχετικά με την καταγγελία.

II. ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΡΘΡΟ 16: Κίνδυνοι και οφέλη ως αποτέλεσμα της έρευνας

1. Οι ερευνητές/τριες ακολουθούν τον προσήκοντα ερευνητικό σχεδιασμό, ώστε όλοι οι συμμετέχοντες στην έρευνα να μην εκτίθενται σε αναίτιους κινδύνους, οι δε κίνδυνοι για τα άτομα που συμμετέχουν να είναι οι ελάχιστοι δυνατοί και στο μέτρο του δυνατού, μηδενικοί. Οι ερευνητές/τριες, εφόσον αυτό είναι δυνατό, συστήνεται να διασφαλίζουν ότι οι διαδικασίες αυτές αποτελούν ήδη μέρος της διάγνωσης ή αγωγής των συμμετεχόντων.
2. Σε κάθε περίπτωση, δεν πρέπει να εκτίθεται σε κίνδυνο η ζωή των συμμετεχόντων ή να επιβαρύνεται η υγεία τους με μη αντιστρέψιμο τρόπο. Οι δε κίνδυνοι θα πρέπει να αντισταθμίζονται από τα ενδεχόμενα οφέλη για τους συμμετέχοντες και από την σπουδαιότητα της γνώσης που αναμένεται να αποκτηθεί, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας. Γενικότερα, οι ερευνητές/τριες διασφαλίζουν, όταν αυτό είναι δυνατό, ότι οι συμμετέχοντες ή και η κοινωνία συνολικά θα ωφεληθούν από την γνώση που θα αποκτηθεί από την έρευνα.
3. Σε κάθε περίπτωση οι ερευνητές/τριες και οι συμμετέχοντες θα πρέπει να έχουν λάβει γνώση όλων των ενδεχόμενων κινδύνων που ενέχει η προτεινόμενη έρευνα, καθώς και των τρόπων προστασίας τους και να βεβαιώνουν ότι είναι ενήμεροι.

ΑΡΘΡΟ 17: Ενημέρωση και Συγκατάθεση των Συμμετεχόντων

1. Οι ερευνητές/τριες διασφαλίζουν ότι η απόφαση των προσώπων να συμμετέχουν στην έρευνα έχει ληφθεί μετά από πλήρη ενημέρωση για το περιεχόμενο, τη μεθοδολογία που θα χρησιμοποιηθεί, τους σκοπούς της έρευνας, τους πιθανούς κινδύνους και για τυχόν επιβάρυνση ή δυσφορία. .
2. Κατά την επιλογή των συμμετεχόντων στην έρευνα δεν ακολουθούνται μέθοδοι εξαναγκασμού, δεν δίνονται υποσχέσεις που δεν θα τηρηθούν και προστατεύονται τα προσωπικά δεδομένα των συμμετεχόντων.
3. Τα έγγραφα ενημέρωσης για τη διενεργούμενη έρευνα δεν περιλαμβάνουν τίποτα από τα παρακάτω:
 - α) Δεν υπονοούν ότι υπάρχει βέβαιο θετικό αποτέλεσμα με τη συμμετοχή στην έρευνα.

β) Δεν διαφημίζουν την παρέμβαση ή το προϊόν που ερευνάται ως ασφαλές, αποτελεσματικό ή καλύτερο από άλλα υπάρχοντα προϊόντα ή παρεμβάσεις.

γ) Δεν χρησιμοποιούν ορολογία όπως «νέο φάρμακο» ή «νέα θεραπεία», χωρίς να εξηγούν ότι αυτά ερευνώνται για την εφαρμογή τους.

δ) Δεν υπόσχονται δωρεάν αγωγή, όταν ουσιαστικά αυτό σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες δεν θα πληρώσουν για να λάβουν μέρος στην έρευνα.

4. Απαιτείται έγγραφη συγκατάθεση από τους συμμετέχοντες στην έρευνα ή από τους νόμιμους αντιπροσώπους τους. Αυτή πρέπει να είναι προϊόν ελεύθερης βούλησης και όχι αποτέλεσμα καταναγκασμού ή παραπλάνησης, δύναται δε να ανακληθεί σε κάθε φάση της έρευνας. Όσοι εκ του νόμου δεν είναι ικανοί για δικαιοπραξία καθώς και οι ανήλικοι επιτρέπεται να συμμετάσχουν σε έρευνα μετά από έγγραφη συναίνεση των νόμιμων αντιπροσώπων τους, βασιζόμενοι στη Σύμβαση του Οβιέδο και τον Γενικό Κανονισμό για την προστασία προσωπικών δεδομένων (εφεξής ΓΚΠΔ) σχετικά με τη γνώμη των ιδίων και την ελεύθερη ανάκληση της συναίνεσης οποτεδήποτε. Η συναίνεση των νόμιμων αντιπροσώπων των ατόμων που δεν είναι ικανά για δικαιοπραξία και των ανηλίκων δεν απαλλάσσει τον ερευνητή από την υποχρέωση λήψης συναίνεσης από τους ανήλικους και από τα άτομα που δεν είναι ικανά για δικαιοπραξία.

5. Η λήψη συγκατάθεσης αποτελεί μια διαδικασία και όχι απλά υπογραφή ενός εντύπου και απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή σε όλες τις πληροφορίες που δίνονται στους υποψήφιους συμμετέχοντες. Οι υποψήφιοι πρέπει να έχουν επαρκή χρόνο να σκεφτούν αν θέλουν να λάβουν μέρος στην έρευνα, ώστε να μην αισθάνονται ότι εξαναγκάζονται να συμμετέχουν. Το περιεχόμενο του εντύπου συγκατάθεσης πρέπει:

- ✓ να παρουσιάζεται με τρόπο κατανοητό στους υποψήφιους συμμετέχοντες.
- ✓ να δίνεται στη γλώσσα που κατανοούν οι υποψήφιοι συμμετέχοντες.
- ✓ να ορίζει τυχόν ιατρική ορολογία που χρησιμοποιείται

Τα βασικά στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνει το έντυπο συγκατάθεσης είναι τα παρακάτω:

- ✓ Δήλωση ότι πρόκειται για έρευνα
- ✓ Σκοπός της έρευνας
- ✓ Αναμενόμενη διάρκεια της συμμετοχής του ατόμου στην έρευνα
- ✓ Περιγραφή της διαδικασίας που θα ακολουθηθεί
- ✓ Προσδιορισμός των διαδικασιών που είναι υπό μελέτη και σε πειραματικό στάδιο
- ✓ Περιγραφή των πιθανών κινδύνων, αν υπάρχουν
- ✓ Περιγραφή του αναμενόμενου οφέλους για το άτομο ή για τους άλλους
- ✓ Αναφορά σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων του ατόμου, την εμπιστευτικότητα, το ποιοι θα έχουν πρόσβαση στα δεδομένα ή την πιθανή δημοσιοποίησή τους
- ✓ Αν ο κίνδυνος είναι περισσότερος από ελάχιστος, εξήγηση των ανεπιθύμητων

ενεργειών ή της πιθανής βλάβης, και αναφορά της πιθανότητας αποζημίωσης και παροχής θεραπευτικής αγωγής στην περίπτωση που προκύψει αυτή η βλάβη

- ✓ Στοιχεία των μελών της ομάδας υλοποίησης του προγράμματος/έργου, με τους οποίους το άτομο μπορεί να επικοινωνήσει αν επιθυμεί πληροφορίες σχετικά με την έρευνα
- ✓ Βεβαίωση ότι η συμμετοχή είναι εθελοντική, ότι η άρνηση συμμετοχής δεν συνεπάγεται καμία συνέπεια για το άτομο και ότι το άτομο μπορεί να αποχωρήσει από τη διενεργούμενη έρευνα οποτεδήποτε το επιθυμεί, χωρίς καμία συνέπεια.
- ✓ Δεν απαιτείται συγκατάθεση για αναδρομικές ή στατιστικές έρευνες όταν διατηρείται η ανωνυμία και οι διατάξεις περί προσωπικών δεδομένων και υπάρχει εξουσιοδοτημένη σχέση των μελών της ομάδας υλοποίησης του προγράμματος/έργου και σχετικές άδειες από την αρχή που τηρεί τα σχετικά δεδομένα.

Σε περίπτωση διεξαγωγής έρευνας με ανώνυμα ερωτηματολόγια αντί του εντύπου συγκατάθεσης θα χορηγείται έντυπο ενημέρωσης.

ΑΡΘΡΟ 18: Ειδικά ζητήματα προστασίας προσωπικών δεδομένων

1. Οι ερευνητές/τριες συμμορφούμενοι με τον Κανονισμό ΕΕ/679/2016 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων), υποχρεούνται να διασφαλίζουν πλήρως την προστασία των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων κατά τις διαδικασίες της επιλογής συμμετεχόντων, της λήψης πληροφορημένης συγκατάθεσης, καθώς και της συλλογής και της ανάλυσης δεδομένων. Οι ερευνητές/τριες απαιτείται να συνυπολογίζουν κατά το σχεδιασμό του ερευνητικού πρωτοκόλλου, το βαθμό στον οποίο η δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων μπορεί να βλάψει την κοινωνική ή την οικογενειακή υπόσταση των συμμετεχόντων, τη δυνατότητά τους να αναζητήσουν εργασία, την κάλυψή τους από ασφαλιστικές εταιρείες ή ακόμα και την νομική υπόστασή τους. Οι συμμετέχοντες πριν δώσουν τη συγκατάθεσή τους πρέπει να ενημερώνονται σχετικά με κάθε χρήση των δεδομένων τους, το σκοπό επεξεργασίας αυτών, τους αποδέκτες των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τυχόν διαβιβάσεις αυτών σε Τρίτες Χώρες και το χρονικό διάστημα αποθήκευσης των προσωπικών δεδομένων. Επίσης πρέπει να ενημερώνονται σχετικά με το αν υπάρχει αυτοματοποιημένη λήψη αποφάσεων ή πρόθεση κατάρτισης προφίλ. Σε κάθε περίπτωση οι συμμετέχοντες πρέπει να γνωρίζουν τα στοιχεία επικοινωνίας του επιστημονικά υπεύθυνου του έργου (ή σε περίπτωση μη χρηματοδοτούμενης έρευνας του κύριου ερευνητή) και του υπεύθυνου προστασίας προσωπικών δεδομένων του Πανεπιστημίου Αιγαίου και τον τρόπο άσκησης των προβλεπόμενων δικαιωμάτων τους.
2. Οι ερευνητές/τριες υποχρεούνται να ακολουθούν λεπτομερείς και αυστηρές διαδικασίες για την προστασία και την ασφάλεια των δεδομένων των συμμετεχόντων (π.χ. κωδικοποίηση, ασφαλής αποθήκευση των δεδομένων, έλεγχος των προσώπων που έχουν πρόσβαση στα δεδομένα, αφαίρεση στοιχείων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για αναγνώριση των

συμμετεχόντων κατά την ανάλυση ή δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων της μελέτης).

3. Οι ερευνητές που χρησιμοποιούν υφιστάμενα προσωπικά δεδομένα (π.χ. από προηγούμενο έργο) χωρίς συγκατάθεση (δευτερογενής χρήση), πρέπει να δώσουν εξηγήσεις αναφορικά με τον τρόπο απόκτησης των δεδομένων, την προστασία των προσωπικών δεδομένων κατά τις διαδικασίες ανάλυσης και λεπτομέρειες σχετικές με την αρχική συλλογή των δεδομένων, τις διαδικασίες συγκατάθεσης που ακολουθήθηκαν και τη συμβατότητα αυτών με τις αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων. Οι προαναφερθείσες υποχρεώσεις των ερευνητών περί συμβατότητας με τις αρχές προστασίας προσωπικών δεδομένων ισχύουν και στην περίπτωση που τα προσωπικά δεδομένα δεν συλλέχθηκαν πρωτογενώς απευθείας από τα άτομα (πχ μετά από αίτημα πρόσβασης σε αρχεία υπηρεσιών).

ΑΡΘΡΟ 19: Έρευνα με αντικείμενο τον άνθρωπο στις βιολογικές και κοινωνικές επιστήμες

1. Η έρευνα σε άνθρωπο έχει βασικό στόχο την πρόληψη, διάγνωση και θεραπεία ασθενειών, τη διαφύλαξη και την προαγωγή της υγείας και γενικά τη βελτίωση της ζωής πρώτα του ίδιου και, κατ' επέκταση, του κοινωνικού συνόλου. Η ιδιαιτερότητα και η βαρύνουσα σημασία της έρευνας στον άνθρωπο επιβάλλουν την χάραξη ορισμένων ιδιαίτερων κανονιστικών κατευθύνσεων.
2. Καμία έρευνα, βιολογική, ιατρική, ψυχολογική, κοινωνική ή παιδαγωγική σε άνθρωπο δεν μπορεί να διεξαχθεί χωρίς προηγούμενη διεξοδική ενημέρωση και συναίνεση του συμμετέχοντος προσώπου ή του νομίμου αντιπροσώπου του κατά τα ανωτέρω προβλεπόμενα στο άρθρο 17 του παρόντος.
3. Δικαίωμα στη λήψη ή τη διαγραφή των δεδομένων τους έχουν όλα τα πρόσωπα που συμμετέχουν σε έρευνα.
4. Η συναίνεση κατόπιν ενημέρωσης των συμμετεχόντων δεν εγγυάται πάντοτε, ούτε κατ' αποκλειστικότητα, την προστασία των ενδιαφερομένων προσώπων. Σημαντικό μέρος της ευθύνης για την προστασία τους παραμένει στους αρμόδιους του σχεδιασμού και της διεξαγωγής της συγκεκριμένης έρευνας ή κλινικής μελέτης, ιδιαίτερα όταν πρόκειται να αποφασίσουν από ποιους χώρους και περιβάλλοντα θα αναζητήσουν εθελοντές και θα διεξάγουν την έρευνα. Σε ορισμένα περιβάλλοντα και καταστάσεις επικρατούν συνθήκες που εξ αντικειμένου μπορεί να επηρεάσουν καθοριστικά τη βούληση του προσώπου και κατά συνέπεια να περιορίσουν την ελευθερία και τον αυτοπροσδιορισμό του, όπως για παράδειγμα κράτηση σε σωφρονιστικά καταστήματα, νοσηλεία σε ψυχιατρικά ιδρύματα ή ακόμη και σε μονάδες εντατικής θεραπείας και αντιμετώπισης εκτάκτων περιστατικών, διαβίωση σε οίκους ευγηρίας ή σε χώρους φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών, σε συνθήκες ενδοοικογενειακής, κοινωνικής ή πολιτικής βίας, καταστάσεις έκτακτης ανάγκης εξαιτίας φυσικών ή άλλων καταστροφών κ.λπ.. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι ερευνητές έχουν αυξημένες ευθύνες και οφείλουν αιτιολογημένα και εμπεριστατωμένα να τεκμηριώσουν ότι διασφαλίζουν τις προϋποθέσεις ώστε οι συμμετέχοντες στην έρευνα δεν εκπίπτουν σε απλά «μέσα» πειραματισμού και έρευνας.
5. Δεν επιτρέπεται, κατά την έρευνα ή με πρόσχημα την έρευνα, η οικονομική ή άλλη

- εκμετάλλευση του ανθρώπινου σώματος, από τα όργανα ως το γονιδίωμα του κυττάρου, καθώς και οποιαδήποτε οικονομική ή άλλη εκμετάλλευση των προσώπων που συμμετέχουν σε αυτήν, από τους ερευνητές.
- 6.** Η χρηματοδότηση της έρευνας από φαρμακευτική εταιρεία, ή εταιρεία παραγωγής ή εμπορίας μηχανολογικού ή άλλης φύσεως εξοπλισμού ή προϊόντων και εφαρμογών, επιτρέπεται εφόσον υπάρχει έγγραφη αποδοχή από την εταιρεία του παρόντων κώδικα, που διέπει την ερευνητική δραστηριότητα του Πανεπιστημίου Αιγαίου.
- 7.** Δεν επιτρέπεται η πρόκληση νόσου, πόνου ή σωματικής και ψυχικής δυσφορίας ή η παράταση ή η επιδείνωση υφισταμένης νόσου, πόνου ή σωματικής και ψυχικής δυσφορίας, για ερευνητικούς σκοπούς.
- 8.** Στα εργαστήρια στα οποία διενεργείται έρευνα σε μικροοργανισμούς - μεταξύ των οποίων και σε γενετικά τροποποιημένους - που είναι δυνατό να προκαλέσουν οποιαδήποτε μόλυνση, αλλεργία ή τοξικότητα, ή μπορούν να αναπαράγονται ή να μεταφέρουν γενετικό υλικό, πρέπει να τηρούνται οι διατάξεις της νομοθεσίας. Οι μικροοργανισμοί, βάσει επικινδυνότητας, κατατάσσονται σε 4 ομάδες και η έρευνα σε αυτούς διενεργείται σε ειδικά διαμορφωμένα εργαστήρια.
- 9.** Η Ε.Η.Δ.Ε. αξιολογεί ερευνητικές προτάσεις που, κατά δήλωση του επιστημονικού υπευθύνου, περιλαμβάνουν μελέτες ή δοκιμές σε ανθρώπους (Ν. 4521/2018, άρθρο. 23, παρ.2α), χωρίς να υποκαθιστά το αρμόδιο Επιστημονικό Συμβούλιο του Νοσοκομείου όπου θα διενεργείται η μελέτη. Η Ε.Η.Δ.Ε. λαμβάνει υποχρεωτικά υπόψη τυχόν προηγούμενη τεκμηριωμένη αξιολόγηση του τελευταίου για συγκεκριμένη κλινική δοκιμή και ελέγχει εάν η υποβαλλόμενη πρόταση καλύπτεται από την άδεια του Επιστημονικού Συμβουλίου.
- 10.** Η έρευνα σε ανθρώπινα έμβρυα διέπεται από τους κανόνες της νομοθεσίας. Για την έρευνα χρησιμοποιούνται πλεονάζοντες άνθρωποι γαμέτες, ζυγώτες και γονιμοποιημένα ωάρια που έχουν διατεθεί για το σκοπό αυτόν, σύμφωνα με το άρθρο 1459 του Α.Κ. Η έρευνα στον τομέα αυτό διενεργείται προκειμένου να διευρυνθεί η γνώση για την ανθρώπινη αναπαραγωγή, να βελτιωθούν οι μέθοδοι διάγνωσης και θεραπείας της υπογονιμότητας, καθώς και του ελέγχου της γονιμότητας (αντισύλληψης), να εντοπισθούν τα αίτια των αποβολών και να αναπτυχθούν τρόποι αντιμετώπισής τους, να αναπτυχθούν τεχνικές ελέγχου και θεραπείας των γενετικών νόσων και των συγγενών ανωμαλιών, να μελετηθεί η βιολογία των εμβρυϊκών βλαστικών κυττάρων και οι πιθανές θεραπευτικές χρήσεις τους. Η έρευνα διενεργείται ύστερα από άδεια της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας, έγγραφη συναίνεση των δοτών, προηγούμενη αντίστοιχη έρευνα σε ζωικά πρότυπα, εκτός αν αυτό δεν είναι επιστημονικά εφικτό, και άδεια της Εθνικής Αρχής Ιατρικής Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής (ΙΥΑ). Οι ερευνητές δεσμεύονται από τις αρχές της συγκατάθεσης κατόπιν ενημέρωσης των δοτών των γαμετών, καθώς και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων που συλλέγονται και υπόκεινται σε επεξεργασία.
- 11.** Στις κοινωνικές έρευνες, συμπεριλαμβανομένης και της κοινωνικής έρευνας στο πλαίσιο ευρύτερου διεπιστημονικού ερευνητικού έργου, οι ερευνητές οφείλουν να σέβονται τις

πολιτιστικές και ατομικές διαφορές ρόλων και θέσεων, συμπεριλαμβανομένων και όσων οφείλονται στην ηλικία, στο φύλο, στη φυλή, στη μειονότητα, στην εθνική προέλευση, στη θρησκεία, στις σεξουαλικές προτιμήσεις, στην αναπηρία, στη γλώσσα και στο κοινωνικοοικονομικό επίπεδο. Είναι ευαίσθητοι στις πραγματικές ή προσλαμβανόμενες ιεραρχίες και ανισότητες σχέσεων μεταξύ ερευνητών και συμμετεχόντων στην έρευνα και διασφαλίζουν τις απαραίτητες θεωρητικές, μεθοδολογικές και ερευνητικές προϋποθέσεις για την ανάδειξη του γνήσιου λόγου και της οπτικής των συμμετεχόντων στην έρευνα. Δεν εκμεταλλεύονται πρόσωπα με τα οποία έχουν συμβουλευτική ή άλλη παρόμοια σχέση που εξ αντικειμένου δημιουργεί σχέση ανισότητας (π.χ. ασθενείς, πελάτες κ.λπ.). Δημιουργούν, διατηρούν, διανέμουν, φυλάσσουν, συντηρούν και διαθέτουν αρχεία και δεδομένα που σχετίζονται με την έρευνά τους, σύμφωνα με τη νομοθεσία και με τον παρόντα Κώδικα Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας.

12. Η έρευνα στον αθλητισμό θα πρέπει να διέπεται από τα Ολυμπιακά ιδεώδη. Δεν επιτρέπεται η χρήση μεθόδων που αντιβαίνουν τους ισχύοντες κανονισμούς για την αύξηση της αθλητικής απόδοσης.
13. Η διεξαγωγή έρευνας στα σχολεία της Ελληνικής Επικράτειας απαιτεί γνωμοδότηση του Τμήματος Ερευνών, Τεκμηρίωσης και Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.
14. Η έρευνα σε πτώμα μπορεί να γίνει μόνο μετά από έγγραφη συγκατάθεση των οικείων ή αν έχει υπάρξει έγγραφη συγκατάθεση του προσώπου, όσο ήταν εν ζωή και με την επιφύλαξη μη διατύπωσης ρητής αντίρρησης από πλευράς του. Εάν πρόκειται για αζήτητο πτώμα, η έρευνα δεν μπορεί να αρχίσει πριν περάσουν τουλάχιστον 10 ημέρες από τον θάνατο.
15. Σε ενδεχόμενες έρευνες σε κρατούμενους, οι ερευνητές οφείλουν να τηρούν τις ειδικές διατάξεις που ισχύουν για αυτούς (Σωφρονιστικός Κώδικας), λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τις επιταγές του Κώδικα Δεοντολογίας της Εγκληματολογίας. Δεν επιτρέπονται σε καμία περίπτωση πειράματα που αποβλέπουν στην αναζήτηση μεθόδων ανάκρισης ή άλλων μέσων, που μπορεί να προκαλέσουν κινδύνους στη σωματική και ψυχική τους υγεία, ή να μειώσουν την ηθική τους υπόσταση και να προσβάλλουν την ανθρώπινη ιδιότητά τους.
16. Η έρευνα σε παιδιά, ανήλικους και άλλες ευάλωτες ομάδες πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένη και τα αποτελέσματά της να μην μπορούν να παραχθούν με άλλο τρόπο ή με τη συμμετοχή άλλων ομάδων. Σε αυτές τις περιπτώσεις, απαιτείται ιδιαίτερη μέριμνα από τους ερευνητές για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, των ανηλίκων και των ευάλωτων ομάδων, όταν κρίνεται απαραίτητη η συμμετοχή τους σε ερευνητικά προγράμματα.
17. Ειδικά όσον αφορά έρευνες σε παιδιά, πρέπει να διεξάγονται σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες που συνοψίζουν βασικά σημεία του Κώδικα Δεοντολογίας στην Έρευνα με Παιδιά που εξέδωσε η Εταιρεία για την Έρευνα στην Ανάπτυξη του Παιδιού [Society for Research in Child Development (SRCD), <https://www.srcd.org/about-us/ethical-standards-research>). Μεταξύ άλλων:

- α. Οι ερευνητές δεν μπορούν να χρησιμοποιούν καμία ερευνητική διαδικασία, η οποία δύναται να είναι επιζήμια για το παιδί είτε σωματικά είτε ψυχολογικά. Ανεξαρτήτως ηλικίας των παιδιών, τα δικαιώματα αυτών υπερισχύουν των δικαιωμάτων του ερευνητή.
- β. Πριν την έναρξη της έρευνας και σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 17 του παρόντος, οι ερευνητές πρέπει να λαμβάνουν την έγγραφη συγκατάθεση των συμμετεχόντων και των νομίμων αντιπροσώπων τους, ήτοι σε περίπτωση ανηλίκου, τόσο των ασκούντων τη γονική μέριμνα γονέων ή των ατόμων που ασκούν την επιμέλειά τους, όσο και του ίδιου του παιδιού, εφόσον είναι ηλικίας 7 ετών και άνω, κατόπιν ενημέρωσής τους. Οφείλουν να ενημερώνουν το παιδί και τους νομίμους αντιπροσώπους του για όλα τα χαρακτηριστικά της έρευνας, τα οποία θα μπορούσαν να επηρεάσουν την απόφαση συμμετοχής και να απαντούν στις ερωτήσεις του παιδιού με όρους που να ανταποκρίνονται στο επίπεδο κατανόησής του. Ο ερευνητής θα πρέπει να σέβεται την ελευθερία του παιδιού να επιλέξει τη συμμετοχή του ή όχι στην έρευνα, καθώς και να διακόψει τη συμμετοχή του ανά πάσα στιγμή.
- γ. Όταν πρόκειται για έρευνα με βρέφη, οι ερευνητές θα πρέπει να δώσουν όλες τις απαραίτητες εξηγήσεις προς τους γονείς και να είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι στους δείκτες δυσφορίας των βρεφών, προκειμένου να λάβουν τη συναίνεση κατόπιν ενημέρωσης των γονέων.
- δ. Για τη συμμετοχή παιδιών και ανηλίκων σε έρευνα απαιτείται εκτός από τη δική τους γνώμη και η συναίνεση των γονέων ή των ατόμων που ασκούν την επιμέλειά τους. Η συναίνεση των γονέων ή των ατόμων που ασκούν την επιμέλειά τους, ή όσων ενεργούν στη θέση των γονέων (π.χ. διευθυντές ιδρυμάτων κ.λπ.), ύστερα από ενημέρωσή τους, θα πρέπει να αποκτάται κατά προτίμηση γραπτώς ή με τις προϋποθέσεις του άρθρου 17.4 του παρόντος.
- ε. Πρέπει επίσης να υπάρχει συναίνεση ύστερα από ενημέρωση οποιουδήποτε προσώπου, του οποίου η συναλλαγή με το παιδί αποτελεί αντικείμενο της μελέτης (π.χ. εκπαιδευτικών).
- στ. Οι προσωπικές πληροφορίες που δίνονται από τους συμμετέχοντες στη διάρκεια της έρευνας πρέπει να παραμείνουν εμπιστευτικές. Η ανωνυμία των συμμετεχόντων θα πρέπει να διατηρείται και δεν θα πρέπει να γίνεται χρήση καμίας πληροφορίας για την οποία δεν υπάρχει έγκριση.

ΑΡΘΡΟ 20: Χρήση ζώων για επιστημονική έρευνα

1. Η έρευνα σε ζώα εργαστηρίου πρέπει να διενεργείται μόνο εφόσον δεν υπάρχει εναλλακτικός τρόπος έρευνας, στον απολύτως αναγκαίο αριθμό ζώων και με ιδιαίτερη μέριμνα των ερευνητών/τριων να αποφεύγονται η άσκοπη ταλαιπωρία και ο πόνος.
2. Σύμφωνα με τις αρχές προστασίας των ζώων, η έρευνα θα πρέπει να έχει ως γνώμονα την

ηθική αντιμετώπιση των ζώων, αναφορικά με το σεβασμό της γενετικής ταυτότητάς τους, την επιλογή του κατάλληλου για πειραματικούς σκοπούς είδους ζώου, τον αριθμό των ζώων που θα χρησιμοποιηθούν και των συνθηκών διαβίωσης τους.

3. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ορθή αντιμετώπιση των ζώων για πειραματικούς σκοπούς είναι η γνώση των μορφολογικών και φυσιολογικών χαρακτηριστικών τους, καθώς και των "ζωοτεχνικών" απαιτήσεών τους. Κατά συνέπεια, η στέγαση, η διατροφή και η περιποίηση πρέπει να είναι ανάλογες με τις ανάγκες και τις επιθυμίες των ζώων. Οι λελογισμένες απώλειες που υφίστανται τα ζώα ως προς την ευζωία τους πρέπει να εξισορροπούνται από τα προσδοκώμενα επιστημονικά οφέλη της έρευνας.
4. Ειδικότερα, στις περιπτώσεις όπου χρησιμοποιούνται ζώα εργαστηρίου/πειραματόζωα (όπως λ.χ. ποντίκια) θα πρέπει να ακολουθούνται οι κανόνες που καθορίζονται από την Οδηγία 2010/63/Ε.Ε. "περί προστασίας των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς" και το Π.Δ. 56/2013, περί προσαρμογής της ελληνικής νομοθεσίας στην εν λόγω οδηγία, ιδίως ως προς τη διατήρηση και χρήση των ζώων αυτών σε εγκαταστάσεις εγκεκριμένες από τις αρμόδιες υπηρεσίες και την έγκριση των εφαρμοζομένων πειραματικών πρωτοκόλλων από την Επιτροπή Αξιολόγησης Πειραματικών Πρωτοκόλλων (Ε.Α.Π.Π.).

ΑΡΘΡΟ 21: Γενετική τροποποίηση, CRISPR/Cas

Η έρευνα σε Γενετικά Τροποποιημένους Οργανισμούς (Γ.Τ.Ο.) διενεργείται σε ειδικά διαμορφωμένα εργαστήρια που πληρούν τις κατάλληλες προδιαγραφές. Από τη σχετική έρευνα πρέπει να παρέχεται εξειδικευμένη πληροφορία για τις πιθανές βλάβες στο περιβάλλον και στον άνθρωπο, καθώς και για τα μέτρα που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση ή τον μετριασμό των πιθανών κινδύνων. Η χρήση της τεχνολογίας CRISPR/Cas9 πρέπει να τυγχάνει ιδιαίτερης προσοχής και να αντιμετωπίζεται όπως οι Γ.Τ.Ο., ιδιαίτερα όσον αφορά την ιχνηλασιμότητα και τη χρήση της σε οργανισμούς που διαβιούν σε φυσικά οικοσυστήματα. Η έρευνα σε γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς διεξάγεται με βάση τους εκάστοτε ισχύοντες κανόνες και προβλέψεις της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας. Ειδικότερα πρέπει να είναι συμβατή με τα ακόλουθα νομοθετήματα (η απαρίθμηση είναι ενδεικτική):

- α) Υ.Α. 38639/2017 (ΦΕΚ Β'1334/21.9.2005) Καθορισμός μέτρων και όρων για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/18" για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την κατάργηση της οδηγίας 90/220/ΕΟΚ" του Συμβουλίου της 12ης Μαρτίου 2001 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων", όπως αυτή τροποποιήθηκε με την Υ.Α. 2775/128098 (ΦΕΚ Β' 4287/08.12.2017) σε συμμόρφωση προς την Οδηγία (ΕΕ) 2015/412 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαρτίου 2015, για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/18/ΕΚ όσον αφορά τη δυνατότητα που παρέχεται στα κράτη μέλη να περιορίζουν ή να απαγορεύουν την καλλιέργεια γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (ΓΤΟ) στην επικράτειά τους (ΕΕ L 68 της 13.3.2015, σ. 1), καθώς και Υ.Α. ΗΠ/116428/1943 (ΦΕΚ Β'

831/02.07.2002) Καθορισμός μέτρων και όρων για την περιορισμένη χρήση γενετικώς τροποποιημένων μικροοργανισμών (ΓΤΜ).

β) Κανονισμός (ΕΚ) 1946/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Ιουλίου 2003 για τις διασυνοριακές διακινήσεις γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών. Κανονισμός (ΕΚ) 1829/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Σεπτεμβρίου 2003 για τα γενετικώς τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές και Κανονισμός (ΕΚ) 1830/2003 σχετικά με την ιχνηλασιμότητα και την επισήμανση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών και την ιχνηλασιμότητα τροφίμων και ζωοτροφών που παράγονται από γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς, και για την τροποποίηση της οδηγίας 2001/18/ΕΚ.

ΑΡΘΡΟ 22: Περιβαλλοντική υγεία και ασφάλεια, προστασία περιβάλλοντος και βιοποικιλότητας

Η διεξαγωγή της έρευνας πρέπει να λαμβάνει υπόψη και να ελαχιστοποιεί τους πιθανούς κινδύνους για το περιβάλλον. Ειδικότερα, πρέπει να διασφαλίζεται η τήρηση των νόμων που έχουν θεσπιστεί για την προστασία του περιβάλλοντος περιλαμβανομένης και της διαχείρισης των αποβλήτων (ενδεικτικά Ν.Δ. 86/1969, Ν. 743/1977, Ν. 998/1979, Ν. 1650/1986, Ν. 1892/1990, ν. 2612/1998 και Π.Δ. 55/1998). Επίσης πρέπει να διασφαλίζεται η τήρηση των νόμων που έχουν θεσπιστεί για την προστασία της βιοποικιλότητας και των επαπειλούμενων ειδών (Σύμβαση Ο.Η.Ε. για τη Βιολογική Ποικιλότητα, Πρωτόκολλο για την Βιοασφάλεια EUROPA). Οι ερευνητές/τριες οφείλουν να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με ενδεχομένους κινδύνους για το περιβάλλον και να μεριμνούν για την ελαχιστοποίησή τους.

ΑΡΘΡΟ 23: Προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς

Καμία έρευνα δεν δικαιολογεί προσβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς κατά παράβαση των διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας. Κατά την εκτέλεση τεχνικών έργων στο πλαίσιο στο πλαίσιο διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς πρέπει να τηρούνται οι κανόνες δεοντολογίας του Επαγγελματικού Κώδικα των Ελλήνων Μηχανικών, που εκδόθηκε βάσει των άρθρων 24 και 26 του από 27-11/14-12-1926 Π.Δ. "Περί κωδικοποίησης των περί συστάσεως Τεχνικού Επιμελητηρίου κειμένων διατάξεων".

ΑΡΘΡΟ 24: Έρευνα σε τρίτες χώρες (Ιδιαίτερα σε χώρες εκτός Ε.Ε.)

Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας πρέπει να διασφαλίζεται ότι η χρήση πόρων (π.χ. ιστοί ζώων, γενετικό υλικό, ζώα, υλικό ιστορικής και πολιτιστικής αξίας, προστατευόμενα είδη κ.ά.), γίνεται σύμφωνα με τις αρχές και τους νόμους της τρίτης χώρας και της Ε.Ε.. Πρέπει να παρέχονται επαρκείς πληροφορίες σχετικά με την εισαγωγή, εξαγωγή, μεταφορά και διακίνηση υλικών και δεδομένων μεταξύ (χωρών της) Ε.Ε. και τρίτων χωρών. Τέλος, να

λαμβάνονται υπόψη πιθανοί κίνδυνοι σχετικά με την ασφάλεια ερευνητών/τριών κατά την διεξαγωγή έρευνας σε τρίτες χώρες.

ΑΡΘΡΟ 25: Έρευνα διπλής χρήσης (πολιτική, στρατιωτική)

Στις περιπτώσεις υποβολής προτάσεων ερευνητικών προγραμμάτων με εν δυνάμει διπλή χρήση, πολιτική ή στρατιωτική (dual use), ή υποβολής προτάσεων σε στρατιωτικούς οργανισμούς, πρέπει να γίνεται σαφής αναφορά στις μη πολιτικές χρήσεις και να τεκμηριώνεται επαρκώς η ανάγκη διεξαγωγής των ερευνών αυτών, καθώς και ο ειδικός χειρισμός για τη δημοσιοποίηση πιθανά ευαίσθητων ερευνητικών αποτελεσμάτων.

ΑΡΘΡΟ 26: Πιθανότητα κακόβουλης χρήσης ερευνητικών αποτελεσμάτων εκ μέρους τρίτων

Οι ερευνητές/τριες οφείλουν να συνυπολογίζουν τις επιπτώσεις που μπορεί να προκύψουν από την κακόβουλη χρήση των αποτελεσμάτων της έρευνάς τους από τρίτα πρόσωπα. Το ενδεχόμενο αυτό πρέπει να ελαχιστοποιείται μέσω της ανάλυσης κινδύνου και της λήψης των ενδεδειγμένων κατά περίπτωση μέτρων κατά τη διεξαγωγή της έρευνας. Οι ερευνητές/τριες έχουν ηθική υποχρέωση να μην παρέχουν σε τρίτα πρόσωπα τη δυνατότητα τέλεσης επιβλαβών πράξεων, οι οποίες θα ήταν αδύνατο να επιτευχθούν χωρίς τα αποτελέσματα της έρευνάς τους.

ΑΡΘΡΟ 27: Ευθύνη και υποχρεώσεις του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Το Πανεπιστήμιο Αιγαίου δια των αρμοδίων οργάνων του υποχρεούται:

- 1.** Να προάγει, στο πλαίσιο των δυνατοτήτων του, την επιστημονική έρευνα, αξιοποιώντας ακριβοδίκαια και με διαφάνεια τους διαθέσιμους πόρους.
- 2.** Να διασφαλίζει, στο πλαίσιο της γενικότερης αρχής της ακαδημαϊκής ελευθερίας και του παρόντος Κώδικα, την απρόσκοπτη διεξαγωγή της έρευνας και να μεριμνά για την προστασία των δικαιωμάτων των ερευνητών.
- 3.** Να μεριμνά στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του για την γνωστοποίηση, την αναγνώριση και τη διάχυση των αποτελεσμάτων της επιστημονικής έρευνας.
- 4.** Να φροντίζει για την εμπέδωση των αρχών που διέπουν την ηθική της έρευνας και της βιοηθικής από το σύνολο της ακαδημαϊκής κοινότητας καθώς και για συνεχή σχετική ενημέρωση των μελών της.